

Hind 10 marka.

Rõigi maade töölised ühinegem!

RÜNNAK

Noorsotsialistlik ajakiri

Nummer 1 (3)

1927

II aastakäik

Orvusto

Rahvusliku kasvatus kongress

Käesoleva aasta alguse kaks päeva, 2. ja 3. jaanuar, kulusid üheks kongressiks, mille sisu oli rahvuslik kasvatus. Kuidas oli mõeldud sõna „rahvuslik“, ei ole teada, igatahes ühed osavõtjad näisid mõistvat teda „natsionaalne“, teised „natsionalistlik“. Ühed nähtavasti mõistsid kongressi kui teedeotsimist eesti rahvuse kasvatamisel tublimaks ja väärtuslikumaks, teised „rahvusliku“, s. o. tagurlise ilmavaate levitamisenä. Kes peavad siis hoolitsema „rahvusliku kasvatus“ eest? Muidugi pääle noorsoo ja seltskonna kasvatajate kaitseväge ja kaitseliidu tegelased — paar linnakoolivalitsust (Tallinna ja Pärnu) oli komandeerinud sinna oma keskkoolide juhatajad vastavate sõidurahadega, milline tähelepanu ühele kongressile on märgatav esimest korda.

Kongressil peetud kõnedest selgus kohe kogu selle rahvusliku asja tagurline joon. Jaan Tõnisson leidis, et rahvuslik põhiheli võib olla ainult siis, kui kogu rahvas on tagurlaste käsutada, ja sellepärast ta nõudis sotsialistliku selgitustöö ja materialistliku ajaloovaate eemaldamist koolidest (kuid kõige mustema tagurluse kihutus- ja sunnitööd koolides ei puudutand). Johannes Aavik kurtis peenuse puudust eesti iseloomus, eriti aga leidis hädaohtu sotsialistlikkude „ja koguni kommunistlikkude“ ideede levimise, sest sotsialism pole loodud ju Eestis! Professor J. Köpp toetab rahvuse eriti ristiusule (nagu on teind teistegi maade tagurlased), Hanno Kompus otsib uut rahvuslikku ärkamist ungari krahvide loodud soomeugri ja turaani liikumisest, lõpuks kolonel A. Traksmann leidis rahvuse eluülesande sõjaväeteenistuse kõlbulikkuses, eriti aga rahvuslik kasvatus lakkavat kaitseliidus ja selle prassingull.

Kongressi radikaalsem tiib (dr. J. Vilms, dr. A. Audova j. t.) asetasid rahvuse kasvatamise teaduslikumale pinnale, eriti rõhutades sotsiaalolude parandamise tähtsust, kuid „rahvusliku põhiheli“ mehed olid üldiselt enamus ja kongressi üle lehvits ainult natuke värskendatud Tõnissoni vaim.

Kongressi järgi parempoolne ajakirjandus tõstis kära, sotsialistid olevat kasutanud kongressi oma miitinguna! Isegi vaene tööerakondlane dr. Vilms tehti sotsialistiks, ning sotsialist (?) dr. A. Audova oli sunnitud õiendama ajalehes, et tema ei ole vaelnud vastu J. Tõnissoni nõudele eemaldada koolest igasugune sotsialism ja jätta vabad käed musttagurlastele. Kuid peaks lohutama „rahvusliku põhiheli“ mehi: sotsialistid ei ole annud sugugi nii suurt tähtsust sellele kongressile.

Juba varem, kui sai teatavaks kongressi kava ja referaadid, sms M. Martna keeldus kõnelemast „Sotsiaalreformide tähtsusest“, arvatavasti, et mitte minna tingima sellele ilmselt tagurlikele kongressile. Ja kui mõned sotsialistid võtsid osa kongressist, siis neid ei olnud märgata sääl sotsialistidena võitlemast oma ideaalide eest, vaid radikaalsete kodanlaste abidena. Sest on ju sotsialiste, kes usuvad, et radikaalne kodanlus võimaldab kergemini sotsialismi lähemalejõudmist — järkjärgulise evolutsiooni teel! Minu teades eesti sotsialistide enamik seda küll ei usu.

Iseendast ju kongress oli järjekorraline sõnadetegemine ning võiks jääda selleks. Kuid ta oli organiseeritud kogu rahva esindusena, ning tema otsustega mõnigi kord võidakse põhjendada parempoolse võimu ikka tagurlikemaiks minevaid samme.

Juba nüüd peegeldus selgesti, mida mõeldakse rahvuse all. Kui oli juttu sest, et näiteks töötava rahva piüie parandada oma korteriolusid ja elamisvõimalusi ei olevat kihihuvi, siis hüüti vahele: „Mis see siis on, rahvuslik huvi või?“ Praeguse kodanluse mõistetavast rahvusest on jäetud välja varandusetu kiht — ta on tarvilik ainult selleks, et ühiskonna ladvad, jõukam ja rikas kiht, võiks muretult elada. Üheltpoolt maa kehv talupojakiht, teisalt linnaproletariaat on lõigatud ära peaaegu täiesti rahvusliku (s. o. eesti keelega seotud) kultuuri nautimisest ja loomisest: rahvahulkadele pakutav haridus, eriti aga suur aineeline puudus ei võimalda nelle seda. Kultuur on muutunud vastuvõetavaks ainult vähearvulisele intelligentsile, kättesaadavaks jõukaile. Ei saa olla juttu ühisest komplektsust rahvusest, nagu ta oli enne jagunemist ühiskondlikesse klassidesse, kas või teoorjuseaegses Eestis. Sotsialistid võitlevad ju ometi selle eest, et klasside vahed kaoksid jälle uues sotsialistlikus ühiskonnas, kus iga töötav ühiskonnaliige peab omama ühesugused võimalused kaasaelamiseks kultuurile, ning siis võiks olla juttu jällegi ka ühisest rahvusest. Praeguses ühiskonnas aga sotsialistide hooleks peab olema esijoones võitlus niisuguste olude eest, mis kaotaksid hiina müürid töörahva ümbert, annaksid töölistele (maal ja linnas) lahedamad ja tervislikemad elamisvõimalused, töötava rahva vaimule vastava kultuuri loomine ja levitamine.

Juba vahe rahvuse mõistmises peab tegema võimatuks sotsialistide igasuguse rahvusliku kaastöö Tõnissonidele, Köppidele, Põldudele, Traksmannidele, Aavikuile ja Kompustele! Jäägu nemad oma järjest kahanevale väljadele, sotsialistidel on oma suur, veel küll sõõdis, kuid lootusrikas tööala!

Sotsialistlikust noorsooliikumisest Latvias

Sotsialistlikule noorsooliikumisele Latvias pandi alus sotsialistlikkude õpilasingide poolt 1901.—1903. a. 1903. a. need ringid liitusid sotsiaaldemokraatlikuks õpilaste organisatsiooniks, milline töötas tihedas kontaktis sotsiaaldemokraatliku tööliste parteiga. 1904. a. peeti esimene noorsoo kongress pörandi all, kus otsustati mitte asutada iseseisvat organisatsiooni, vaid liituda partei osakondadega kohtadel. 1905. a. revolutsiooni aegu noored võtsid osa võitlusist koos parteiga. Pärast revolutsiooni noorte organisatsioonide liigete arv vähenes märgatavalt. Kuni 1917. a. revolutsioonini tegutsesid sotsialistlikud noorsoo organisatsioonid ainult Riias, Liibavis ja Miitavis. 1917. a. peeti esimene legaalne kongress, kus töötati välja sotsiaaldemokraatliku noorsoo liidu põhikirja ja programm. Enne saksa okupatsiooni tulekut liidul oli 1.200 liiget. Okupatsiooni ajal tegutseti pörandi all. Hiljem juba asuti legaalse töö juure. Ent seniajani sellele tööle ametivõimude ja koolide poolt tehakse takistusi, õpilasi heidetakse liitu kuulumise pärast koolist välja, vallandatakse töölt jne., mistõttu ka liidu liigete arv pole tõusnud palju üle 500.

Ideeline tegevusjoon langeb ühte partei omaga, mispärast see ka määratakse partei kongressidel, millest noorsoo organisatsioonide esitajad võtavad osa täieõiguslistena liigetena. Praktilises töös noorsoo organisatsioonid on autonoomsed, saavad aga partei keskkomiteelt ainelist toetust.

Noorsoo organisatsioonid on praegu 20 ümber, enamasti kõik asuvad linnades. Liigete arv neis 10—100. Maa organisatsioonide tegevus on olude tõttu väga piiratud. Elavat tegevusest arendavad linnade organisatsioonid, korraldades endaharimistööd ja võttes osa poliitilisest võitlusest koos parteiga ja sotsialistlikust kultuurtööst. Noorsoo organisatsioonid aktiivselt aitavad kaasa parteile valimisvõitluste puhul, noored töötavad kultuurilistes organisatsioonides: rahvaulikoolides, töölisteaatrites, kooperatiivides jne. Partei kihutustööst võeti osa eriti elavalt organisatsioonide seaduse arutamise puhul seimis, millega kodanlise enamuse poolt noorte organiseerimistööd raskendati eriti tuntavalt.

Pea kõigi sotsialistlikkude noorsoo-organisatsioonide juures tegutsevad elavalt teoreetilised ja kirjanduslikud sektsioonid, mõnede juures dramaatilised ringid ja laulukoorid. Mõnel pool noorsoo organisatsioonid korraldavad ja peavad ülal töölisraamatukogusid ja lugemistube. Mitmed organisatsioonid annavad välja topografeeritud ajakirju: Riias „Dsirkstis“ — „Kiired“, Liibavis „Nemiera berni“ — „Võitluse lapsed“ ja Vindavis. Sotsialistliku noorsoo liidu keskkomitee annab välja ajakirja „Darba Jaunatne“ — „Töötav noorpõlv“ juba kaheksandat aastat. Varem küll seda ajakirja anti välja juhushikult, 1—2 numbrit aastas, kuid 1924. a. alates juba suuremal arvul. Nii ilmus 1925. a. 10 numbrit ja 1926. a. — 7.

„Darba Jaunatne“ ilmub 16 leheküljelisena vähe suuremas formaadis kui „Rünnak“. Materjaalselt ajakirja väljaandmine on ühenduses suurte puuduajakidega, mispärast nüüd kõne alla võetud aastas ilmuvate numbrite arvu vähendamine. „Darba Jaunatnes“ on leidnud aset ilukirjandus, marksismi teooria, poliitilised, majanduslikud ja kultuurkiisimused ja ülevaade organisatsioonide tööst. Suurema osa ajakirja sisust täidavad vanemate parteitegelaste kirjutused, kuna osa ainult täidavad noored ise.

Üldse sotsialistlikud noorsoo-organisatsioonid arendavad elavat tegevust, kuna kodanlised noorsoo-organisatsioonid, kes liigete arvu poolest suuremad ja saavad rahalist toetust kultuurkapitalist, riigilt ja omavalitsusilt, viibivad enamasti varjusurmas. Seepärast viimased ka järk-järgult kaotavad usalduse arusaajamate kodanlastegi noorte keskel. Näitena võiks vast mainida Balti riikide noorsoo pidustuste korraldamist tuleval suvel Riias, millele kodanlinegi ajakirjandus suhtub väga skeptiliselt, kuna pidustuste korraldamisel tegevad ainult habemikud ja patenteeritud noorsoo liigutajad. Üldse juba 1917. a. saadik kodanlise noorsoo keskel on märgata vähe isetegevust ja aktiivsust. Aktiivsemad on vaid fascistlikud elemendid. See nõndanimetatud „kuldne noorus“ 1924. a. märtsis tungis kallale Riia sotsiaaldemokraatliku noorsoo ühingu ruumidele, kus parajasti seimi esimees F. Vesmans pidas kõnet konstitutsioonilisest vabariigist, lüües paljudele kuulajaile pussidega raskeid haavu. Aasta hiljem, 15. jaanuaril 1925. samased noored rahvuslased tungisid kallale töölissportlaste rongikäigule ja tapsid ühe juhtiva jõu töölisnoorte keskest, sms Massak'i. Läti vabariigi „rippumatu ja õiglane“ kohus esimesel juhtumisel karistas süüdlasi väga kergelt, teisel juhtumisel mõrtsukad mõistis koguni õigeks. Teiselt poolt jälle n. n. „pahempoolsete ametiühisustaste“ liikumine seisab kommunistide mõju all. Nende noorte mõju töölisnoorte keskel on väga väikene.

Pääle partei, kellega sotsialistlikkudel noortel organisatsiooniline kontakt, viimased töötavad käsikäes sotsialistlikkude üliõpilasorganisatsioonidega „Zemgalija“ ja „Klints'iga“.

Edasi tööliste spordiliidus on enamus liikmeid noored, samuti ka rahvaülikoolide seltsides, lastesõprade organisatsioonides j. m. Ühes sotsialistlikkude ametiühisustega sotsialistlikud noored korraldavad ka majanduslikke aktsioone.

Hiljuti seimis vastuvõetud seadus organisatsioonide kohta tuntavalt kitsendab noorte kuulumist poliitilistesse organisatsioonidesse. On keelatud alla 21 a. osavõtt neist. Keelust mööda pääsemiseks asutati uus organisatsioon „Darba jaunatne“ (Töötava noorpõlve selts), mis formaalselt pole poliitiline, kuid mis tegelikult taotleb samu sihtjooni kui sotsiaaldemokraatlik noorsoo liitki.

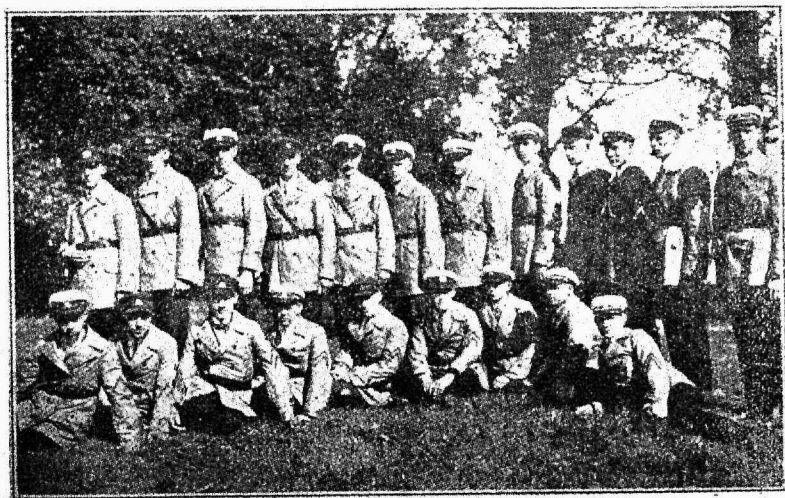
Töölisklassi asi on tõeliselt kogu inimkonna asi, tema vabadus on inimkonna vabadus, tema valitsemine on kõikide valitsemine.

Ferdinand Lassalle.

Võitlus reaktsiooni vastu Lätis.

1925. a. Riias tapeti seltsimees Massak kokkupõrkes töölissportlaste ja fascistide vahel.

Läti tööliste vastus sellele — organiseeritud read.

Maa noortöölise olukorrast

Raskeid kriisipäevi põeb kogu meie töölisliikumine. Haletsemisväärikses seisukorras on noortöölised maal. Kui veel tegutseki noortöölise organisatsioone suuremais keskkohdades — linnades ja alevites — siis maa on täiesti söödis. Elavad laialipaisatuina külades karjapoised, talusulased, rühkides tööd päev-päeva kõrvale, nägemata elus helgemaid silmapilke. Virilas keskuses arenevad virilaiks ja ükskõikseiks oma hädade ja murede vastu. Nad on teadmatutes oma õigusist, ja kohustusist organiseeritud tööliklassi vastu. Tegutsevad küll üksikud siin-sää, sageli küll kodanlikes organisatsioonides, viimasel ajal eriti kaitseliidus, koos perctütarde-poegade, kes sageli ei jäta avaldamata vaenu viletsuses ja vaesuses elavate popsipoegade, karjapoiste, teenijatüdrukute, talusulaste ja päeviliste vastu. Noh, mis oled sina kehvik ühe täissöönud perepoja vastu, tee tööd, pea suu ja kaitse, kui tarvis, oma „kallist isamaad“, mis sulle sedagi võimaldab!

On ka maal tööliste organisatsioone, kuid need on väiksearvulised ja võimetud kaitsma tööliste, vanade ja noorte, huvisid. Möödunud aastail töölikklassis endas valla puhkenud vaenukired, omavaheline võitlus, on neile löönud praegu veel kõrvaldamata kurbloolikkuse pitseri. Organisatsioonidest maatööliline püüab hiilida mööda: „Egas tule sellest jandamisest midagi!“

Ent vastaspool pole nii loid. Koondatakse ridu, haaratakse võimu järele, mille terav ots sihitud on kehviku vastu. Nende käes on enamus vallanõukogudes, maakonnanõukogudes ja parlamendis. Tööline orja, organisatsioonid on sinule üleliigsed, sest mida rumalam sa oled, mida rohkem oled laialipillatud, seda kergem on sind valitseva pangapõllumeestel ja härrasasunikudel.

Noortöölised, on seepärast tungivalt vajalik astuda võitlusse omi vastastega! Ärgem tallakem vanade ükskõikseid radu! Koondugem töölisorganisatsioonesse! Sää korraldame endi rühmi vastu praalivale kodanlusele, sää teeme tööd vabadel silmapilkudel endi hariduse täiendamiseks.

Õeldakse ju küll: „Milleks talusulasele või teenijatüdrukule poliitika, milleks seltsid ja veel koguni haridus! Mis kasu sellest põllul kündmiseks või sõnniku tõstmiseks karjalaudas?“ Ära usu seda, kes räägib nii, ta on kas puruloll või sinu

vaenlane. Sina pole põrmugi halvem, kui talu-
peremees ja -perenaine ning ka nende kesk-
ja ülikoolides ringilaagerdavad tütre-d-po-
jad. Talusulane, teenijatüdruk, pops ja käsitöeline, noor või
vana, hinda enda jõudu ja väärtust. Hoolitse, et sinule makse-
taks töö eest vääri list tasu, hoolitse, et sinule magamispai gaks
antaks laudalaka või haganiku asemel korralik nurgakene
toas, kus võid enda vabadel silmapilkudel olla üksi või võtta
vastu omi seltsimehi, hoolitse, et raske töö juures antaks sulle
ka vastavalt toitu, nõua peremehelt, et sind puhkepäevadel ei
sunnitaks tööle. Neid on sinul endal vaja liikumiseks enda
seltsimeeste keskel ja tööks organisatsioonides. Oma nõudmisi
suudad sa kõige paremini teostada tugevate töölisorganisat-
sioone kaudu. Võitluses oma õiguste eest arened
sa tugevaks ja teadlikuks ühiskonna liik-
meks — ning sammud vastu töörahva oma
võimule!

Aleksander Antson

VII koolinoorsoo kongress

Üks pedagoog, plimhabemes noor
hõimuaatega Leningradi kallutab

— see aate vaid koor.

Teine tuumana kogu maailma vallutab;

Maailmale otsaette Konstantin Pätsi kolmelõvi märk

Ja selga: talle Teemanti valitsuse mustasajaline särk.

See ilim on Eesti rahva aade!

Hugo Ratassepp

Ühest „rahvuslikust“ noorsoo organisatsioonist

Mõned aastad tagasi, kui langes isevalitsuse raudne ike, mil rahvas
peitus nii palju revolutsioonilisust, asutati Tallinnas Ülemaaline Eesti Noor-
soo Ühendus. Tähendatud organisatsioon pidi saama kogu meie noorsoo
kasvatajaks ja arendajaks nii vaimliselt kui kehaliselt. Ta pidi saama
keskkohaks, kes pidi viima võitluste meie noori tuleviku eest, olles meie
noorsoo ideeliseks juhiks.

Aga ajad on läinud, teised tulnud ja Ü. E. N. Ü.-st on täielikult lah-
kunud vabam vaim. Ärksamad tegelased on jälgelt raputanud Ü. E. N. Ü.
tolmu. Ja nüüd võib säält asjata otsida noorussvärskest ja elutuld.

Mõni Ü. E. N. Ü. osakond korraldab mitmesuguseid ja mitmesisulisi õhtuid, mõni tantsupidusid, mõni on oma eluülesande leidnud jalgpallis, kuna mõni osakond üldse ei tee mitte midagi. Ilmavaatelisi otsinguid püütakse siin asendada pidude, paraadide, jalgpalli ja tantsuga. Midagi paremat, ideelisemat ei suudeta pakkuda.

Kaitseliidus ongi Ü. E. N. Ü. leidnud oma parima sõbra. Keskjuhatus andis eeskuju omakultuuri päeva korraldamisega koos kaitseliiduga. Nüüd sammuvad järgi ka osakonnad. Ühe noorema osakonna hiljutisel pääkoosolekul otsustati rõhuva hääleenamusega astuda kaitseliiduga lähemasse kontakti: koos spordimeeskonnad luua, koos pidusid korraldada, koos katsuda muretseda ruume jne. Kui ka edasi läheb sellaselt, siis Ü. E. N. Ü muutub mõne aja pärast kaitseliidu sektsiooniks.

Aastailt noored, kuid vaimliselt raugad ja tagurlased! Teie ideaaliks on relvad ja verine tulevik, nagu väljendas üks teie juhtest omakultuuri-päeval. Aastasadu on voolanud veri rahvusliku uhkuse pärast. „Rahvuslus“ on aastasadu toitnud militaristlikke ja imperialistlikke püüdeid. Ta on ka praegu tugevaks kantsiks kodanlusele, kuid raudseks pressiks tööliikumisele. Ta on lõhkuvaks talvaks üleilmlisse töörahva võitlusrinda.

Kõigi noorproletaarlaste kohuseks on toetada oma ajakirja „Rünnak“ kaastööga ja tellimiste vastuvõtmisega.

„Rünnak“ 1927. aastal ilmub iga kuu 15-dal päeval, pääle kahe suvekuu.

Sellest kõigest võib iga mõtlej inimene järeldada, et rahvustunde üllistamine ja marurahvusluse õhutamise on andeksandmatu kuritegu inimekonna vastu. Seega on ka seletatav, miks kodanline ajakirjandus nii ülistab Ü. E. N. Ü.-d. See on ka põhjuseks, miks mõtlejad noored selja pööravad neile vaimlisile surnuile, sest meie tagurlistes noorsoo organisatsioonides ei sallita mõtlemist, vaid tahetakse noori kasvatada nukkudeks, kes mõtlematult, teadmatult ja tahtmatult toimivad komanderi näpunäidete järgi.

Kuid siiski leidub töölisnoori, kes osa võtavad neist tagurlisist organisatsioonest, kes sääli püsivad teadmatuses ja arusaamatuses. Arukamate kohus on neid vaimliselt äratada, neid tuua arusaamisele, tutvustades neile noorsotsialistliku liikumise kõrgeid ideid.

*

Anneme ruumi ühele paljudest maategelasilt tulnud kirjadest. Et kaitseliidutsev ÜENÜ on loodud pimestama proletaarlikke noori ja koondama „erapooletut“ tagurlust, ses ei ole mingit kahtlust, ja juba rohkesti ärksamaid proletaarlikke noori on pöörnud selja „ülemaalisele“. Kuid taganemisest üksi on vähe: kultuuritöö nii maal kui linnades peab võtma oma kätte tihe võrk Noorsotsialistlikke ühinguid!

Toimetus.

Põletatud viin teeb meid usklikeks, sest tema surmab mõistuse; ent mõistus on kaljurünk, mis religiooni takistab tungimast südamesse!

Strindberg.

Proletariaadi ühiskondlik ideaal*)

Töölisklass arvustab teravalt olevat kapitalistlikku ühiskonda, mis on rajatud kapitalistlikule majandamisele, ei lepi ainult arvustamisega. Arvustamine näitamata olevast korrast paremat oleks mõtetu. Võideldes valitseva kapitalistliku korra vastu, töölisklass säeb enda ühiskondlikuks ideaaliks sotsialistliku korra. Töörahva pilgud pöörduvad läbi tänapäeva hädade ja viletsuste lootusrikkalt tuleviku ühiskondliku korra poole, kus on kõrvaldatud kõik praegused puudused, mis võimaldavad üksikute rikastumist, elunautimist ja suurte töötavate rahvahulkade kohutavat väljakurnamist.

Raske oleks juba nüüd näha ette kõiki tuleviku ühiskonna korra, sotsialismi, üksikasju. Võimalik on vaid tõmmata põhjanevaid iildjooni, nii palju kui teaduslik sotsialism neid on suutnud määrata kindlaks ja kuivõrd meie ajakirja väiksed leheküljed seda lubavad.

Sotsialism tahab kõrvaldada kapitalistliku majanduskorra puudused valmistamisvahendite eraomanduse kaotamisega. Seega sotsialism tahab võtta ära üksikute inimeste kätest käsutamise õigusi majanduselu üle ja anda neid üldsuse võimkonda. Eraomanduse kaotamine seejuures on aga ainult abinõu eesmärgi saavutamiseks. Sotsialismi eesmärgiks on ühiskondlik ümberkorraldamine, kapitalistliku kõrvaldamine ja sotsialistliku ühiskonna korra teostamine. Seejuures peame pidama meeles, et ühiskondlik kord on rippuv majandamisviisist, valmistamisest. Nii valmistamise ümberkorraldamine paratamatult toob enesega kaasa ühiskondliku korra uuendumise. Seepärast ka täie õigusega sotsialistliku valmistamise teostamise võime säada sotsialismi eesmärgiks, nagu saksa sotsialistliku partei Erfurdi programmiski üteldud: „kaubavalmistuse ümberkorraldamine sotsialistlikuks valmistamiseks“.

Eriküsimus on, kuidas valmistamisabinõude eraomanduse kõrvaldamist teostada. Igatahes vabatahtlikult kapitalistid suuri varandusi endi käest ära ei anna. Kapitalistid küll praegugi juba töötavad selleks, et muuta valmistamist viljakamaks ja plaanikindlaks, majanduse areng sunnib neid selleks. Ent ühiskondlikule ümberkorraldamisele, mis on areneva majanduselu tulemuseks, nad seisavad vastu siile ja seljaga. Nende käes on praegu võim, seda nad võivad. Kuid proletariaat säeb vastu neile oma organiseeritud read. Ja ainult visas võitluses kapitalistid annavad järele ühiskondliku elu uuendamisele. Sellest areneb klassivõitlus: varanduseeta, kehvade rahvaklasside võitlus varandusega, kapitalistide klassi vastu. Juba nüüdki klassivahed on kujunenud teravaiks, kujutagem

*) Vaata „Rünnak“ nr. 1 — 1926. „Miks võitleme kapitalismi vastu“.

vaid ette, millised on lood siis, kui proletariaat teeb viimaselid samme võimu haaramiseks enda kätte!

Meie eesmärgiks on sotsialistlik valmistamine. Mida see õieti tähendab? Sotsialismi vastased seda küsimust puudutades maalivad ette kuulajale ja lugejale karvu püstitajavaid hirmulugusid tuleviku sotsialistlikust, ühiskonnast. Ei olevat enam mingisugust võimalust vabaks elukutse valikuks. (Tõeliselt, praegu pole seda. Sotsialistlik selleks tahabki luua soodsamaid võimalusi!) Ei olevat enam elumõnususit, töötavat vaid orjade karjad ühes taktis. „Praegustes karistusvanglais sotsiaaldemokraatia võib näha tõelist eeskuju tulevikuriigile.“ Sotsialistlik valmistamine sarnaneb väga modernile hiiglaettevõtte tööviisile, kui hiiglaettevõttega vaatleme ühiskonna tervikut. Iga samm edasi töö spetsialiseerumises kahtlemata suurendab töö viljakust. Plaanikindlus majanduses võib aina suurendada seda viljakust. Sotsialistlikus korras sihikindla korraldusega majandus kujundatakse nii viljakaks kui võimalik, kasutatud ettevõtted peavad kaduma, kõik majanduslikus võistluses asjatult kulutatavad jõud vabastatakse vajalikumaiks ülesandeks, tööta inimeste jaoks saavutatakse võimalus olla alati tegev majanduslikult. See pole mingi tulevikumuusika, vaid järjekindla teadusliku töö tulemus. Tõsiasiad ei lase oletada midagi teist.

Töö viljakuse suurendamine aga võimaldab kõikide tarviduste rahuldamist — millised siis kahtlemata on suuremad, kui tänapäeval. Uus valmistamiskord mõjutab ka kogu kultuureluu ümberkorraldamist, sest kõigepeält inimene peab sööma, jooma ja saavutama endale kehakatet ning päävarju, enne kui hakkab käsutama poliitikat, teadust, kunsti jne.

Kapitalistlikus korras igale inimesele tasutakse tema saavutuste kohaselt. Tarvitab tema rohkem või vähem, sellega ei arvestata. Sotsialism mõõdab inimest teisiti: inimene peab saama, mis ta vajab ja saavutama niipalju, kui seda lubab tema jõud.

Klassivõitluses on juhtiva iseloomuga just viimane põhimõte. Praeguse majanduse viljatusest on tunnetatav ainult majanduslikult koolitatud mõistusele. Õiglusetu jaotamisviis („Rünnak“ nr. 1 — 1926 — lhk. 11) aga on see, mis ikka jälle kihutab möllama inimlikud kired. Suured rahvahulgad töötavad iga päev palehigis — ja tasu selle eest: viletsad näljapennid, halvad korterid, närused riided ja poolsöömata virelevad lapsed. Need aga, kes on ajanud kokku omale suuri varandusi, ükskõik mis teel, elavad külluses, prassivad töötamata.

Tuleme tagasi vajaduste rahuldamise juure. Millised asjaolud sotsialistlikus korras määravad inimese vajaduste suuruse? Kui kellelgi oleks sääl õigus ja võim inimestele ette kirjutada seda, siis tõeliselt sotsialistliku korra võrdlemine karistusvanglaga võiks olla õigustatud, isiklikust vabadusest ei saaks olla juttugi.

Sotsialistlikus korras igäihe vajadused inimene määrab ise. Ja ainult sellasel juhtumisel võiksime kõnelda isiklikust vabadusest. Sest ainult see, kellele eluvõimalused kindlustatud, võib valida vabalt omale elu-

kutset. Tänapäeval unustatakse kuivõrd tähtsat osa elukutse valikus mängib isiklik vabadus. Ainult oma tahtmise järele valitud töö võib anda sisu elule. Tänapäeval proletaarile isiklikud soovid ja kalduvused on peaaegu üldse võimatud. Tahame aga vabastada inimesi tõeliselt, siis peame nad tegema vabaks töö juures, see aga võib sündida ainult sotsialistlikus korras, kuff neile elamisvõimalused kindlustatakse igaks juhtumiseks. Alles siis, kui on loodud eeltingimused vabaks kutsevalikuks, inime ne võib asuda tööle, mis temale pakub lõbu ja rõõmu, siis alles töö muutub selleks, mis ta olema peab: tõsiseks elunaudinguks.

Ent selle vastu astub kohe välja majanduslikult mõtleja, kes oma kogemuste põhjal tänapäeval inimestelt ootab midagi muud. Liig suurte isiklikkude vabaduste tõttu sotsialistlikus ühiskonnas osa inimesi üldse loobuks tööst, kuna elamisvõimalused neile kindlustatud igaks juhtumiseks.

Tuleviku ühiskond ühelgi juhtumisel ei või sallida töötä inimesi. Kui juba ühiskond vallitseb valmistamisaibnõude üle, siis üldiseks sääduseks on kõikide töövõimeliste töökohustus. Ühiskond ei või seista töötä. Tema, järelikult, on õigustatud nõudma, et igaiüks, kes tahab rahuldada omi vajadusi, võtaks osa produtseerimisest vastavalt oma füüsilistele ja vaimlistele omadustele. Mõttetust kõnelevad need, kes tõendavad, nagu sotsialistid kardavad tööd ja vaeva. Ringilaagerdajaid ja laisku tohib leiduda ainult kodanlikes ilmas. Sotsialistlikus ühiskonnas: „Kes ei töötä, ei pea saama ka süüa“. Pole sääl mõnususit töötä, ega tööd mõnususiteta.

Valmistamise, üldse majandusliku ja kultuurelu, juhtimiseks ka sotsialistlikus korras peab olema organisatsioon. Üldise ja ühtlase juhtimise puudumine tänapäeval, eriti majanduselus annab end valusasti tunda. Kuigi tänapäevalgi on püüdeid puuduste kõrvaldamiseks, siiski majanduse kuulmatu killustuse tõttu need ei anna mingisuguseid tagajärgi. Avaldatakse küll suuremates keskkohdades pea iga nädal petrooleumi, kohvi, suhkru ja leiva ning kütteainete tagavarade suurus, kuid need andmed on väga ebatäpsed, sageli antud töösturite ja kaupmeeste huvides. Tänapäeva statistika on veel liiaks puudulik, et selle järele vähegi võiks planikindlalt korraldada valmistamist.

Tuleviku ühiskonna tähtsaim küsimus on: kaotada praegune anarhhia majanduselus. Statistika sääljuures kahtlemata mängib väga tähtsat osa. Kuidas ühiskondliku elu juhtimine tulevikus praktiliselt kujuneb, jätame lahtiseks. Selle määritlemine võiks vast kannatada liiaks suurte ebatäpsuste all ja osutada asjatuks jõukuluks.

Lõpetame käesoleva lühikese käsitluse tuleviku ühiskonnast väljavõtetega Erfurdi programmist, mis moodustavad kokkuvõtte teadusliku sotsialismis mõttekäikudest:

„Meie eesmärgiks on: kapitalistliku valmistamisvahendite eraomanduse muutmine ühiskonna omanduseks, kaubavalmistamise ümberkorraldamine sotsialistlikuks valmistamiseks.“

„Ühiskondliku ümberkorraldamise võib teostada ainult töölisklass, kuna teised klassid, vaatamata huvide lahkuminekule omavahel, oma ühiseks eesmärgiks peavad tänapäeva ühiskonna põhialuste alalhoidmist.“

„Selle töölisklassi võitluse juhtimine tänapäeval teadlikult ja ühtlaselt on sotsialistliku partei ülesandeks.“

Oskar. Kurmiste.

Noorsotsialistide osa sotsialistliku ilmavaate arendamises

Meie teame, et sotsialistlik ilmavaade ja sotsialismi teooria ei ole mingi alatiseks kindlaks kujunenud asi. Ei, see on elav organism, mis alaliselt edasi areneb, kasvab, täieneb, selgineb, puhastub, käsikäes sotsialistliku liikumise ja tööliikumise arenemisega, seda enam, mida enam sotsialism end läbi võitleb, mida enam ta sammub edasi maailma ja selle vaimuelu vallutamises. Sotsialism on otsekui elav puu, mis kasvab alaliselt kõrgemaks ja tugevamaks. Aga nii sotsialismi ilmavaate kui sotsialistliku liikumise arenguks on paratamatult vajaline intensiivne mõttetöö.

Ja see mõttetöö seisab osalt ka noorsotsialistliku liikumise, sotsialistliku noorpõlve, sotsialistliku tulevõlve õlgadel, eriti aga uute ideede püstitamine, uute sihtide rajamine, uute väljavaadete otsimine mõtte arengus ja selle kohaldamises kõigi elu- ja kultuurinähtustega.

Seda vajalisem ja päälesundivam on sellane vaimutöö meie ajal, kriiside ajajärgul, mis paratamatult kajastuvad ka sotsialistlikus mõtteilmas.

Meie teame, et sotsialistlik liikumine ja sotsialismi õpetus põebki läbi teatud kriisi ja muhenemist, jah, üsna teravat kriisi, millest ta kahtlemata tugevamana ja elujõulisemana välja tuleb.

Nii mõnedki vanad sotsialismi õpetused on läinud aastakümnete jooksul paljugi omast elavast sisust ja mõttest kaotanud, on sageligi muutunud tühjaks kooreks, on doogmastunud ja kivistunud, äärmuseni arenenud ja absurdiks saanud. Taas teistel puhkudel on üksikud vaenulised õpetused omad teravad nurgad maha hõõrunud ja lähenenud teineteisele, teineteisega peaaegu ühte sulanud.

Meile ka lähedal olnud sõjad ja revolutsioonid on sellele teoreetilisele kriisile hiigla tõuke annud, on ühtlasi ka sotsialismi arengule otsatult kaasa aidanud, on seda elustanud, aga nii mõndagi ka ümber hinnanud, mida enne peeti eksimatuks, on sotsialistliku liikumise seadnud hoopis uute ja suuremate ülesannete ette, mis nõuavad teostamist, probleemide ette, mis nõuavad kiiret ja sihipärast lahendust — ning palju suuremat jõudu ja aktiivsust.

Vana ortodoksaalne marksism senisel kujul on oma aja ära elanud ja oma tähtsuse peaaegu kaotanud. Marksistlik mõttevool ise on suure

muutumise protsessi läbi kannatanud ja suuresti liginenud teistele õpetustele, mille vastu enne ägedalt sõda peeti. Võime ütelda, et marksismi endises mõttes pole enam olemas ega saagi olla. Päälegi on veel probleemid, mis seisid marksismi õpetuse tulipunktis, oma elulise tähtsuse minetanud, aset andes teistele põlevamatele probleemidele.

Samuti on minevikuks muutunud teine sotsialistlik mõttevool, mis Eestiski omal ajal üsna tugevasti mõjutas, nimelt sotsialistide-revolutsionääride ehk n. n. „narodnikute“ õpetus. Ka see on omast ürgsest algupärasusest, omapärasusest ja aktiivsusest palju kaotanud ning liginenud teistele vooludele, ka marksismile praegusel kujul.

Olen veendunud, et uus, tulev ja kasvav sotsialismi õpetus ei saa olla ei marksistlik ega n. n. revolutsioonilik-sotsialistlik vaid midagi muud, hoopis uus, omapärane õpetus, mis on süntees mõlemaist. See heidab enesest minema kõik selle, mis senistes õpetustes oli juhuslikku, ebaõiget ja väärtusetut. Uus sotsialismi õpetus võtab mõlemaist ta väärtuslikud elemendid, liidab need üheks tervikuks, uueks sünteesiks, mis on kõrgem senistest. See protsess on teadvusetult juba ammu käimas, ent suurem töö on kahtlemata veel ees.

Ja üks ole need just noorsotsialistid, kel siin oma sõna ütelda, kelle ülesandeks jääbki kaasa aidata, et sotsialismi õpetus praegust kriisist välja jõuaks.

Mitte ainult sotsialismi teooria ei põe kriisi, vaid ka ta praktika ja võitlustaktika. Sotsialistlik liikumine on läinud üksikuil juhtudel mitut eriteed, mis üksteisele otse risti vastugi käivad. Siin nõuab terve rida küsimusi lahendust — ja sellese lahenduse otsimine on loomupäraselt just noorsotsialistide ülesandeid.

Ühe sõnaga, noorsotsialistlik liikumine peab olema ühtlasi ka uute teede, uute sihtide, uute otstarbekohasemate võitlusviiside otsimine. Sest noorsotsialistlik liikumine ei ole mitte ainult õppimine, vaid ka sotsialismi ilmavaateline ja praktiline loomine.

E. N.

Noorte uinutamine

Meie noorsoolikumine olevat praegu rahvusliku tähe all. Seda ütleb kodanline ajakirjandus. Kodanlised erakonnad ning nende lehed rõõmutavad, öeldes, et noorsoolikumine on tervenemas ning on leidnud kindla suuna. Muidugi on see suun Eestis laiutavale kodanlusele kõigiti kasulik.

Asjata on katsuda jõuda otsusele, mis tähendab see rahvuslus, mis olevat Eestis noorsoole, eriti koolinoortele ideaaliks. Mis on rahvusluse siht, mis tema kõrgemad püüded? Kui küsid seda koolinoortelt, neiltsamult, keda öeldakse sammuvat rahvusluse lipu all, siis ootad asjata arusaadavat vastust. Noored ise seda päris kindlasti ei tea. Aga seda teavad ehk noorte juhid — rahvuslikud õpetajad. Need räägivad rahvusliku kasvatuse

kongressil tüttervendusest — nagu karjakasvatuse instruktorid pulliühisuse koosolekutel. Aga kas on rahvuslus tüttervendamine? Seda küll vaevalt, sest tüttervendamine on ise selge sõna, millel rahvuslust kõrvaltähendusena vaja pole. Ka pole uskuda, et rahvuslikud kasvatajad tahavad arendama hakata puhtverelist eesti inimtõugu, nagu hobusekasvatajad ardenni või Tori hobuste tõugu. See puhastverd tõuinimene poleks vast tugevam ega andekam kui praegune eesti sugu.

On saanud selgeks, et valitsev kodanlus, kes püüab kõigi abinõudega alles hoida vana kapitalistlikku ilmakorda, mõistab rahvusluse all aktiivset vanameelsust, mis võitleb edumeelsete ideeliste püüete vastu. Rahvuslus tehakse võitlusabinõuks rahvaste vendluse vastu.

Eesti rahvuslusel ei saa olla praegusel ajal neid sihte, mis oli tal Vene valitsuse ja okupatsiooni ajajärgul. Siis iga eestlane, kel olid kallid ta vanemate keel ning oma keelega seotud kultuur, oli rahvuslane selles mõttes, et võitles aarete kaitseks võõra võimu vastu, kes püüdis neid hävitada. See rahvuslikkude varanduste kaitse oli siis rahvuslus. Nüüd ei ähvarda meie rahvuslikku isolemist ja omapära mingisugune hädaoht. Milleks on nüüd tarviline see rahvusluse õhutamine, rahvuslik kasvamine ja rahvusluse jumaldamine? Meie ei leia praegusel ajal rahvusluse propageerimisele muud sihti, kui võitlus rahvusvaheliste ideede ja eriti sotsialismi vastu.

Revolutsiooni laine tõi vabamaid mõtteid, äratas uusi ideid, äratas rahvahulki ja noorsugu tundma kaasa kõrgetele ideedele. Need kõrgemad ideed on aga ähvardavad valitseva klassi mõnusale seisukorrale. Sotsialism kõneleb ju valmistusabinõude võtmisest terve rahva ehk ühiskonna kätte.

Kodanlusel on tarvitada hulk noorte ajakirju, milles jutustavad noortele lõbusaid vesteid, muinasjutte, reisilugusid ja muud, mis kisub eemale noorte inimeste mõtted kapitalistliku ilmakorra sotsiaalsest õiglusetusest. Uudiseks tuuakse noortele veel mingisugune „rahvuslus“, mis olevat idee või midagi niisugust.

Kool oleneb kodanlisest korrast ja peab olema selle teenistuses. Kapitalistliku korra ülekohtust ei tohi koolis rääkida — see on poliitika viimine kooli. Sotsialismi maha teha, seda võib — see ei olevat valitseva kodanluse keeles poliitika! Rahvuslust õhutada kui vaenlust rahvaste vendluse ja sotsialismi ideele — seda lubatakse, seda sallitakse häämeelega.

Äiutatakse noorsugu rahvusluse hällilauluga magama ning ollakse väga mures selle eest, et ta ei ärkaks sest rahvuslikust unest, ega hakkaks ilma asjade üle iseselsvalt mõtlema.

Noorsugu on olnud alati ideeline. Kõrged püüded on leidnud elavat poolehoidu noorsoos. Eriti vaimustavat poolehoidu võib leida noorsoos inimsoo vabastamise idee kapitalismi ahelaist. Tööabinõud terve rahva kätte — siis kaob üksikute rikastumine hulkade kulul. Väärtuste loomise abinõud ja kõik suured varandused olgu töötava rahva ühine omandus,

kuulugu ühiskonnale! Need püüded on sotsialism. Need püüded on tööraha vabastamine, viletsuste kaotamine, maailma elu paremaks tegemine. Sotsialism on noorsoo püha ja kõrge idee.

*

Toimetuse märkus: Need read on saadetud meile enne rahvusliku kasvatuskongressi. Nüüd, selle möödudes, võime konstateerida, et eesti rahvuslaste seas ka tõutervendajad on nõrgem vasem tiib, kuid rahvuse asi on tehtud ainult taskuhuvide teenimiseks ning võitlemiseks eriti sotsialismi vastu.

Kroonika

Saksa sotsialistlikud noored parteitöös.

Viimaseil aastail Saksamaal oli rida suuri poliitilisi sündmusi. Riigipäeva valimised, presidendi valimised, omavalitsusvalimised ja viimaks rahvahääletus vürstidelt ja krahvidelt konfiskeeritud varanduste eest tasumise asjus. Kõigist neist sotsialistlik töölisnoorsoo liit võttis osa koos sotsiaaldemokraatlike parteiga ja vabaametiihususte liiduga aktiivselt. Lendlehtede ja üleskutsete levitamine, propaganda, miitingud ja noortööliste rongikäigud korraldati sotsialistlike noorsoo organisatsioonide kaasabil. Eriti oli märgatav see töö viimase rahvahääletuse ajal. Kogu noortööliste liit oli jalul.

Ka meil on ees veel omavalitsusvalimisi ja rahvahääletus mõisnikkudelt võõrandatud maade eest tasumise asjus. Noorsotsialistid ärgu unustagu, et sotsialistliku partei edu valimistel ja rahvahääletamisel viib ka meid lähemale meie sihtidele, seepärast löögem kõik aktiivselt kaasa!

Töölisteatriid.

Töölikultuuri loomine ja arendamine peab olema tähtsal kohal eriti noorsotsialistide töökavas. On selge, et eriti teatril on väga suur mõju ilmavaate arendamisel. Ometi aga Eesti arenemata oludes alles läind talvel võis tekkida esimene töölisteater Tallinnas, mille juhtimisest võtavad osa sotsialistlikud kultuuritegelased. Oma alalise trupi loomiseni ei ole jõutud, seni on annud etendusi pea alati Draamastuudio jõud. Tänavuaastasel hooajal on esinend Mait Metsanurga „Kindrali poeg“, mis lõi läbi enam oma narrimiste ja karrikeerimisega väikeriikliku fascismi arvel, Marcel Martinet' revolutsioonidraama „Öö“ osaliselt asjaarmastajatega, mis lavastuse üldine tempo ja rahva tahte väljendamine vaimustas paljusid; korralti A. Lunatscharski „Võimu hullustus“. Repertuaaris järgneb vene kirjaniku A. Faiko huvitav komöödia „Opetaja Bubus“ j. m.

Ka Narvas ja Pärnus on tekkinud töölisteatriid. Esimene neist avati ka Mait Metsanurga „Kindrali pojaga“, teine on avamisel. On asutatud Töölisteatri ühing ka Tartu.

Töölisnoored, koguge töölisteatriite toetajaiks!

Natuke üliõpilastest.

Viimase „Üliõpilaslehe“ viimasel kaaneküljel on Eesti Tarvitajate Keskuühisuse kuulutus: „Härrad üliõpilased! Väga mõnus suupiste on E. T. K. kilud, sprotid ja sardiinid. Samuti maitsevad suurepäraselt E. T. K. naturaalsed õuna- ja marjaveinid.“ Kuid kurvastusega nägin, et hea sakusmendi kõrvale valget viina ega A. le Coq'i õlut ei pakuta. Kuid küllap see vist on endastmõistetav. Häa tuju, napsi ja „liibede“ osa üliõpilaskonnas sai

mulle eriti selgeks, kui lugesin ühe vanema üliõpilasseltsi oma vahelise üleskutse üliõpilaskonna valimisteks.

Kindla statistikaga põhjendatud üleskutses öeldakse: „Meie seltsi 300 ja meiega liituva naisüliõpilaste seltsi 40 valijat annavad edustuses meile 3—4 kohta. Viib iga mees ühe valija kõrvalt endaga kaasa (sõber, koolivend keskkoolist, metsik naine, liebe, kolleega teaduskonna järgi), siis (300×2) plus 40, see on 6—7 kohta edustuses. (Järelikult naisüliõpilased ei meelita juure meeste hääl!) Läheb aga korda mõnedel 2—3 lisahäält kindlustada, siis lööme korp. ühendatud rühma (7 liiget) üksi üle.“ Edasi: „Kogu aeg — päevad valimiseni, valimiste kestvusel huvi asja vastu. Igal pool — kohvilauas, õlle taga, kohvikus, tütarlaste juures, teatris, kõrtsis, saunaski.“

Ja kukkuski välja, et see nimekiri sai 7 kohta nagu korporatsioonidegi nimekiri. On kindel, et mitmelgi selle seltsi üliõpilasel tuli kurameerida mitme üliõpilaspriiliga häälte saamiseks. Ja, oletades üleskutse järgi, mitte vähe õlut ei ostetud välja samuti häälte hankimiseks. Siit eeskju edaspidisteks omavalitsuste ja Riigikogu valimisteks: viin ja naiste hääled!

Hümniks

järgmiste rahvusliku kasvatuse kongressidele:

Sel wimjel furjal aealge

Meid hoia uskos kindlaste.

Su Saframent ja Sauna kroon,

See olgo ifka puhhas meil

Kirjandus

Julian Borchardt: Einführung in den Wissenschaftlichen Sozialismus. E. Laub'sche Verlagsbuchhandlung G. m. b. H. Berlin W 30, Gleditschstrasse 6. Hind 200 Emk.

Populaarteaduslik töö. Kirjutatud lihtsalt ja arusaadavalt. Kõigi sotsialismi teooriaga ühenduses olevate küsimustega lühidalt tutvunemiseks väga hää abinõu.

Karl Rumor: MürGINE vili. Sõja ja revolutsiooni novellid. Tööliste Kirjastuse Ühisuse väljaanne, Tallinnas 1926. Hind 80 marka.

Mait Metsanurk: Jäljetu haud. Romaan. Noor-Eesti kirjastus, Tartus 1926. Hind 350 marka.

Ilukirjanduslikke töid, mis pakuvad midagi eriti töölistele, ilmub vähe. Tänavutalvine kirjandus pakub siin kaks raamatut, mis käsitlevad ka klassivõitlust, sääluures olles väärtuslikud puhtkirjanduslikult.

Sozialistische Jugend. Tshehho-Slovakkia töölisnoorsoo ajakiri. Ilmub kord kuus saksa keeles. Tellimishind 200 Emk. aastas. Aadress: Teplitz-Schönau, Seilerstrasse 1.

Soome keele mõistjaile soovitame soome noorsotsialistide ajakirja **Työläisnuoris**, ilmub kaks korda kuus. Aadress: Helsinki, Sirkuskatu 3.

Vastutav toimetaja: Reinhold **Saving**. Väljaandja Alfred **Offenbach**.

Toimetus ja talitus: Tallinna, S. Brokumägi 4, postkast 367.

Kirjastuse o.-ü. „Täht“ trükk, Tallinnas.